ASSEMBLY BEVEZETŐ

FORMÁLIS NYELVEK ÉS FORDÍTÓPROGRAMOK ALAPJAI

Dévai Gergely ELTE

ASSEMBLY, ASSEMBLER

- Assembly: Alacsony szintű (hardverközeli) nyelvek
- Assembler: Fordítóprogram assemblyről gépi kódra

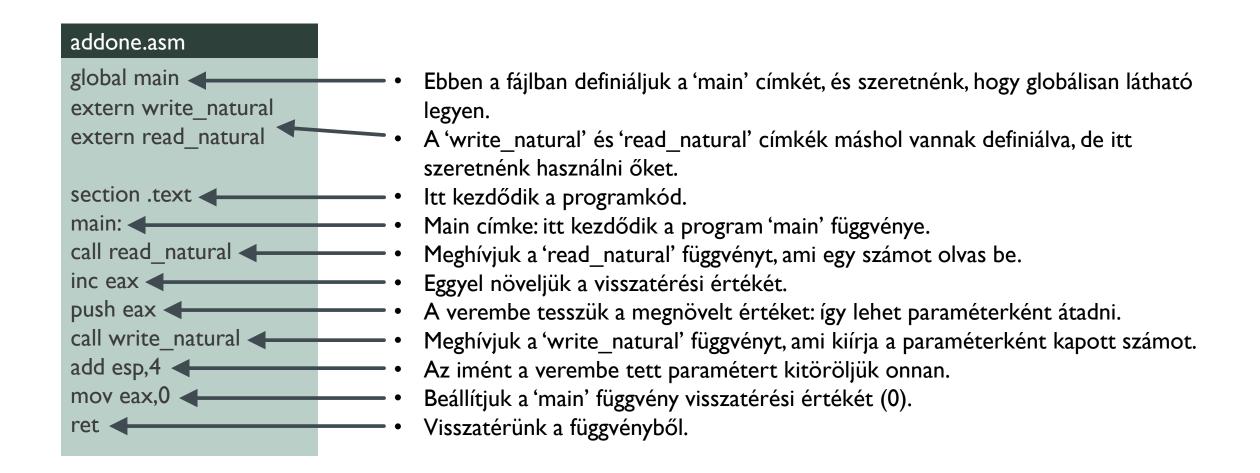
- Utasításnevek (mnemonikok)
- Regiszternevek
- Címkék a memóriacímek azonosítására

```
int sum = 0;
                                                                       00 00 00 00
                                 mov ecx,0
for(int i=0; i<len; ++i)</pre>
                                                                   B8 00 00 00 00
                                 mov eax,0
     sum += t[i];
                                 eleje:
                                                                      F9 0A 00 00 00
                                 cmp ecx, 10
                                                                   7D 06
                                 jge vege
                                 add eax,[ebx+4*ecx]
                                                                   03 04 8B
                                                                   41
                                 inc ecx
                                                                   EB F2
                                 jmp eleje
  Magas szintű programozási nyelv
                                                    Assembly
                                                                                        Gépi kód
                                 vege:
                          Fordítóprogram
                                                                 Assembler
```

EBBEN AZ ELŐADÁSBAN...

- 32 bites, x86-os architektúra
- NASM szintaxisú assembly
- Assembly és C programok
- Linux operációs rendszer

PÉLDA: ASSEMBLY FORRÁSFÁJL

PÉLDA: SEGÉDFÜGGVÉNYEK EGY C FORRÁSFÁJLBAN

io.c

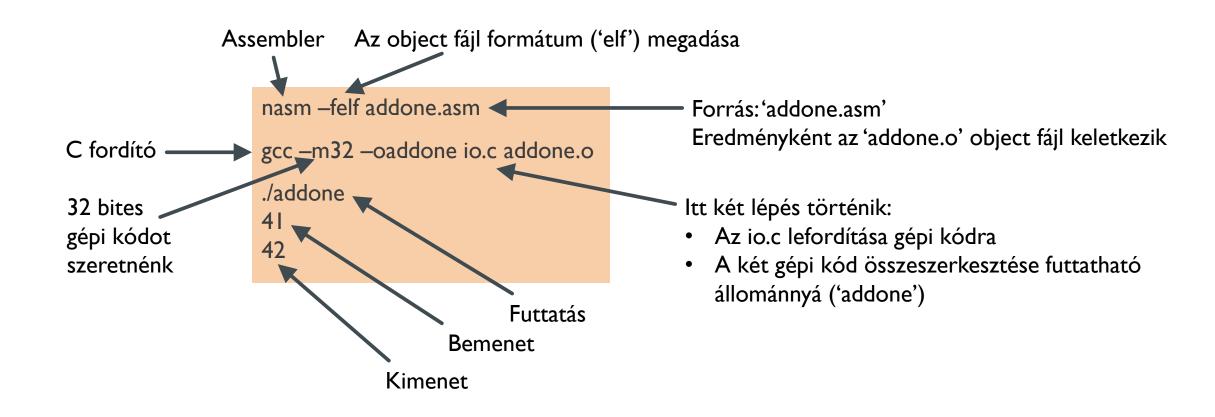
```
#include <stdio.h>

void write_natural(unsigned n) {
   printf("%u\n", n);
}

unsigned read_natural() {
   unsigned ret;
   scanf("%u", &ret);
   return ret;
}
```

- A 'write_natural' és 'read_natural' függvényeket az egyszerűség kedvéért C-ben írjuk meg.
- Lehetne tisztán assemblyben is, de az jóval bonyolultabb volna.

PÉLDA: FORDÍTÁS, SZERKESZTÉS, FUTTATÁS

ADATTÁROLÁS

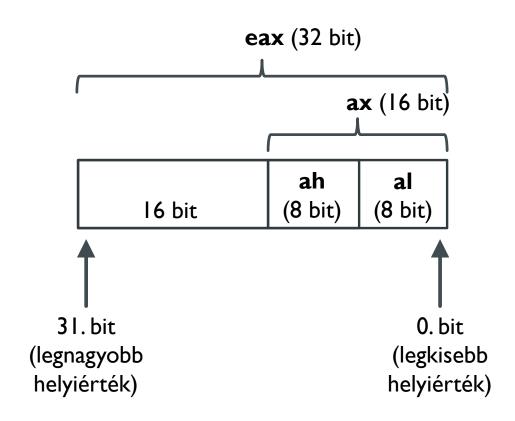
- Regiszterek
  - Gyors elérésű
  - Kicsi tárolókapacitás
  - Azoknak az adatoknak, amikkel éppen műveleteket végzünk
- Memória
  - Közepesen gyors
  - Közepes tárolókapacitás
  - Programkód, Statikus memória, Verem, Heap memória
- Háttértárak
  - Lassú
  - Nagy tárkapacitás

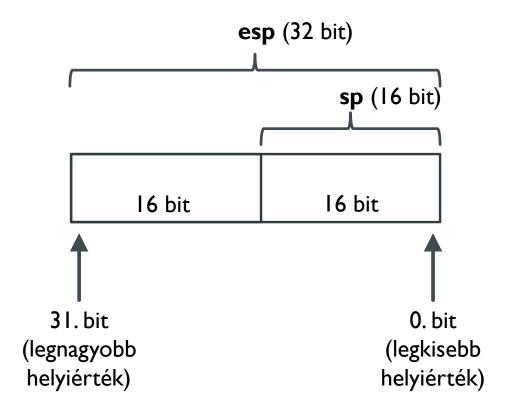
Ezekkel fogunk foglalkozni ebben az előadásban.

REGISZTEREK

- Általános célú regiszterek: eax, ebx, ecx, edx, esi, edi
  - Egymással felcserélhetően használhatók (többnyire).
- Veremmel kapcsolatos regiszterek:
  - **esp**: Stack pointer, a futási idejű verem tetejét mutatja
  - **ebp**: Base pointer, az éppen aktív eljáráshoz/függvényhez tartozó adatokra mutat a veremben
  - Ezeket csak a veremmel kapcsolatban érdemes használni.
- Egyéb regiszterek:
  - eip: Instruction pointer, a következő végrehajtandó utasításra mutat
  - eflags: Jelzőbitek gyűjteménye, pl. "az előző aritmetikai utasítás eredménye nulla volt-e?"
  - Ezeket nem érjük el közvetlenül, egyes utasítások olvassák/írják őket.

REGISZTEREK SZERKEZETE

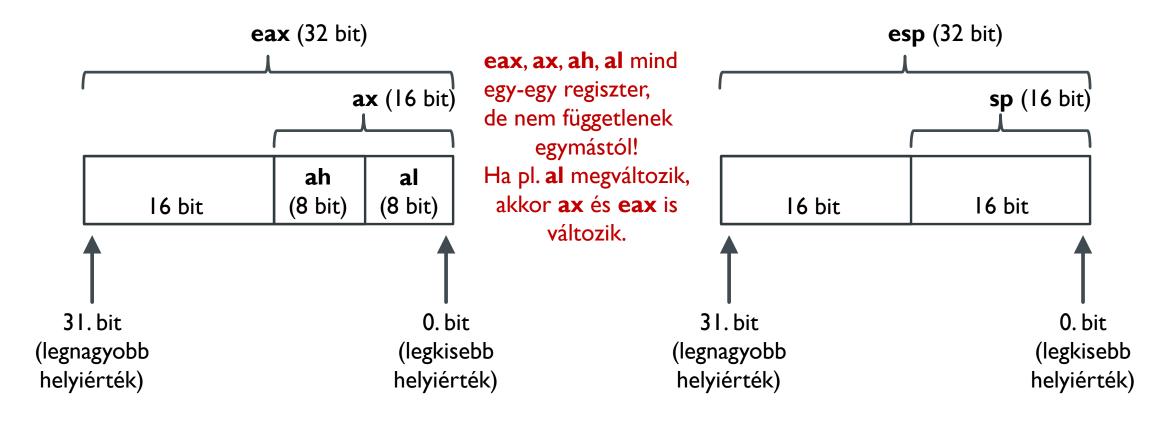

ebx, ecx, edx hasonlóan...

esi, edi, ebp, eip hasonlóan...

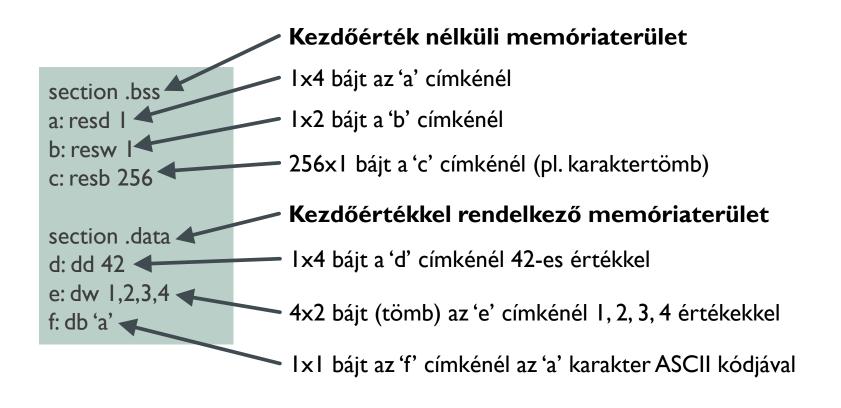
REGISZTEREK SZERKEZETE

ebx, ecx, edx hasonlóan...

esi, edi, ebp, eip hasonlóan...

MEMÓRIA: CÍMKEDEKLARÁCIÓK

- resb: "reserve byte"
   l bájt kezdőérték nélkül
- resw: "reserve word"
   2 bájt kezdőérték nélkül
- resd: "reserve doubleword"
   4 bájt kezdőérték nélkül
- db: "define byte"
   l bájt kezdőértékkel
- dw: "define word"
   2 bájt kezdőértékkel
- dd:"define doubleword"
   4 bájt kezdőértékkel

MEMÓRIAHIVATKOZÁSOK

byte [a] I bájt az 'a' címkétől kezdve.

word [a] 2 bájt az 'a' címkétől kezdve.

dword [a] 4 bájt az 'a' címkétől kezdve.

A hivatkozásba írhatók regiszterekből, címkékből és számliterálokból álló egyes kifejezések, pl.:

dword [a+4*ecx]

UTASÍTÁSOK

- Az utasításokat a section .text szakaszba írjuk.
- Minden utasításnak lehet címkéje, de nem kötelező.
   Lehet csak címkét tartalmazó sor is.
- Önálló assembly programoknál a program belépési pontja a start címke, de megírhatjuk egy C program main függvényét is, ekkor main címkét — használunk.
- Az utasításoknak van neve (mnemonikja) és operandusai.
- Megjegyzések: a ';' karaktertől a sor végéig.

addone.asm

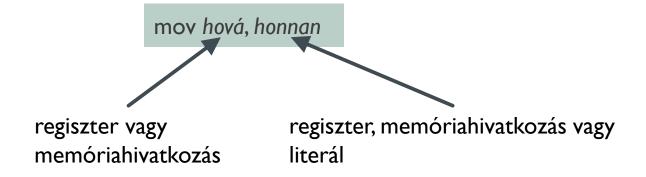
global main
extern write_natural
extern read natural

section .text
main:
call read_natural
inc eax
push eax
call write_natural
add esp,4
mov eax.0

operandusok

ADATMOZGATÓ UTASÍTÁS: MOV

- Legfeljebb az egyik lehet memóriahivatkozás!
- Mekkora méretű adatot mozgatunk (1, 2 vagy 4 bájt)?
  - Ha valamelyik operandus regiszter, akkor abból kiderül.
  - Egyébként a memóriahivatkozásnál meg kell adni (byte, word, dword)
  - Azonos méretű operandusok kellenek
- A "mozgatás" valójában "másolást" jelent:
   A "honnan" nem változik meg

Példák:

```
mov eax,0
mov bx,ax
mov [lab I], al
mov dword [lab2], 987
mov ebx, [lab3]
```

Hibás:

```
mov byte [lab4], byte [lab5]
mov al, ax
```

ARITMETIKAI UTASÍTÁSOK: ÖSSZEADÁS, KIVONÁS

Összeadás:

add mihez, mit

Kivonás:

sub miből, mit

Operandusokra vonatkozó szabályok mint a mov utasításnál.

Inkrementálás (+ I):

inc mit

Dekrementálás (-1):

dec mit

Operandus lehet regiszter vagy memóriahivatkozás.

Példák:

add eax, 10 add byte [a], 4 add bl, bl

sub ecx, ebx sub ax, 40 sub bx, [b]

inc word [c]
inc edx

dec dword [d] dec dl

Hibák:

add 10, eax add byte [a], ax

sub word [b], [c]

inc 10

dec

ARITMETIKAI UTASÍTÁSOK: SZORZÁS, MARADÉKOS OSZTÁS

Szorzás:

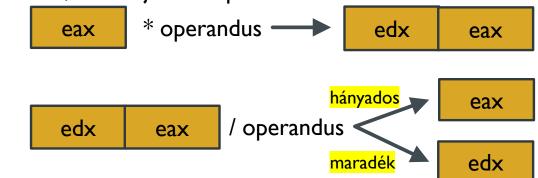
mul mivel

Maradékos osztás:

div mivel

Operandus lehet regiszter vagy memóriahivatkozás.

Példa:

mov eax, 5 mov ebx, 6 mul ebx ; itt eax == 30, edx == 0 mov ecx, 4 div ecx ; itt eax == 7, edx == 2

Megjegyzés:

A 'mul' és 'div' előjel nélküli egész számoknak tekinti az operandusait.

Előjeles számok esetén 'imul' és 'idiv' használandó.

BITMŰVELETEK

Bitenkénti "és":

and mihez, mit

Bitenkénti "vagy":

or mihez, mit

Bitenkénti "kizáróvagy":

xor mihez, mit

Bitenkénti "tagadás":

not mit

Operandus lehet regiszter vagy memóriahivatkozás.

Operandusokra

vonatkozó szabályok

mint a mov utasításnál.

Példák:

```
; ha itt al == 15 és bl == 17
and al, bl
; akkor itt al == 1
```

; ha itt al == 15 és bl == 17 or al, bl ; akkor itt al == 31

; ha itt al == 15 és bl == 17 xor al, bl ; akkor itt al == 30

```
; ha itt al == 15
not al
; akkor itt al == 240
```

00001111_b and 00010001_b 00000001_b

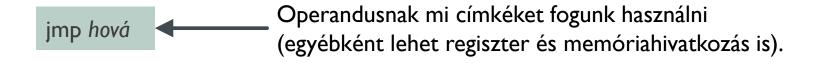
00001111_b or <u>00010001_b</u> 00011111_b

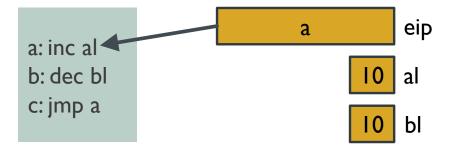
 00001111_{b} xor 00010001_{b} 00011110_{b}

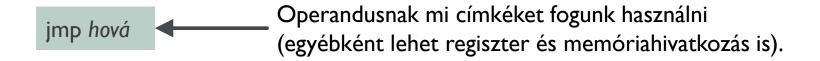
not $\frac{00001111}{1110000}$

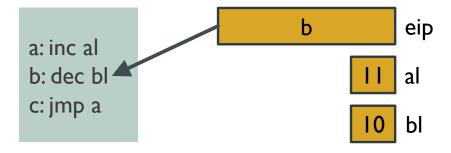
jmp hová

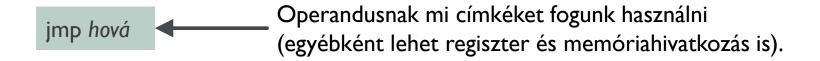
Operandusnak mi címkéket fogunk használni (egyébként lehet regiszter és memóriahivatkozás is).

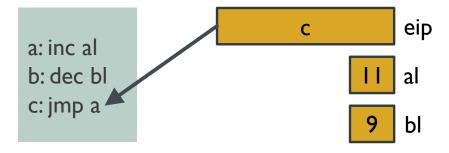

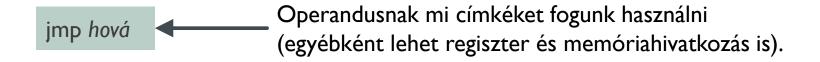

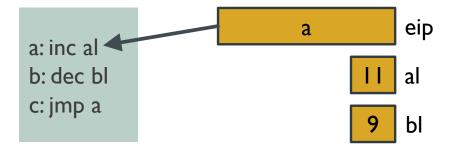

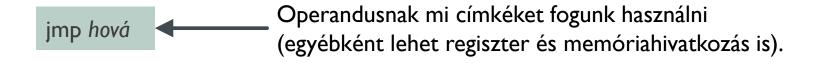

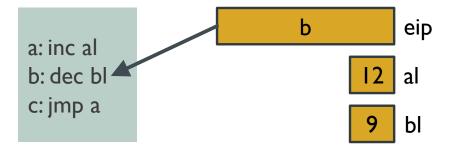

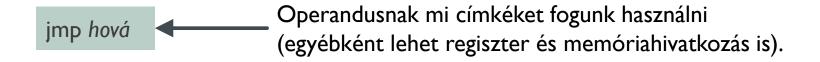

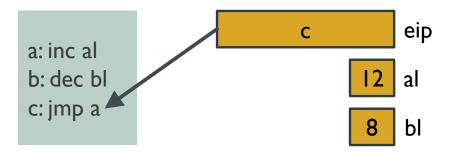

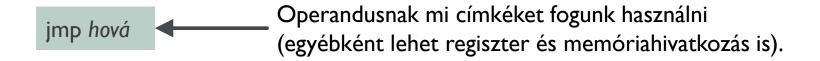

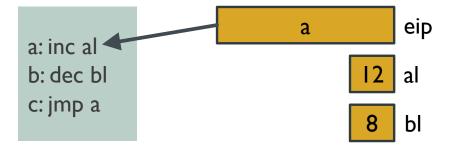

FELTÉTELES UGRÁSOK

Összehasonlítás:

cmp mit, mihez

Operandusokra vonatkozó szabályok mint a mov utasításnál.

Ugorj, ha egyenlő:

je hová

Ugorj, ha nem egyenlő:

jne hová

Ugorj, ha kisebb:

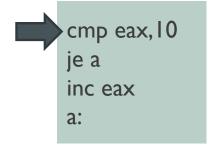
jb hová

Operandus lehet regiszter vagy memóriahivatkozás.

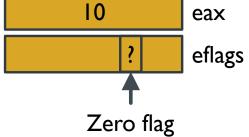
A feltételes ugrások előtt rendszerint összehasonlítás (cmp) áll. Annak eredményétől függ, hogy történik-e ugrás.

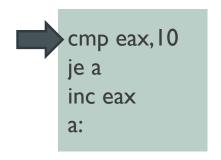
- **je**: jump if **equal** ugorj, ha egyenlő
- **jne**: jump if **not equal** ugorj, ha nem egyenlő
- **jb**: jump if **below** ugorj, ha kisebb
  - = **jnae**: jump if **not above or equal** ugorj, ha nem nagyobb egyenlő
- **jnb**: jump if **not below** ugorj, ha nem kisebb
  - = **jae**: jump if **above or equal** ugorj, ha nagyobb egyenlő
- **ja**: jump if **above** ugorj, ha nagyobb
  - = **jnbe**: jump if **not below or equal** ugorj, ha nem kisebb egyenlő
- **jna**: jump if **not above** ugorj, ha nem nagyobb
  - = **jbe**: jump if **below or equal** ugorj, ha kisebb egyenlő

Ezek előjel nélküli egész számokat feltételeznek!

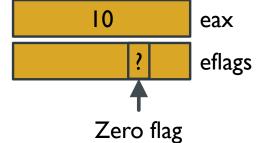

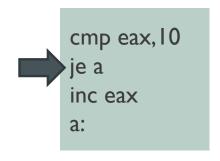

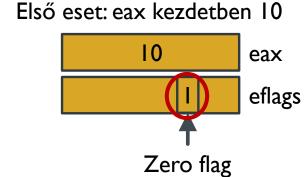

Első eset: eax kezdetben 10

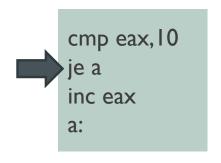

- A cmp utasítás kivonást végez, de nem tárolja el az eredményt, hanem annak előjele alapján jelzőbiteket állít át az eflags regiszterben.
- Ha a kivonás eredménye 0 (azaz az összehasonlított értékek egyenlők), akkor a zero flag 1 lesz, különben 0.

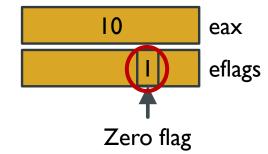

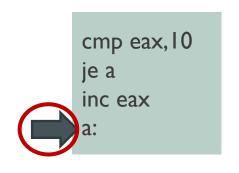
- A cmp utasítás kivonást végez, de nem tárolja el az eredményt, hanem annak előjele alapján jelzőbiteket állít át az eflags regiszterben.
- Ha a kivonás eredménye 0 (azaz az összehasonlított értékek egyenlők), akkor a zero flag 1 lesz, különben 0.

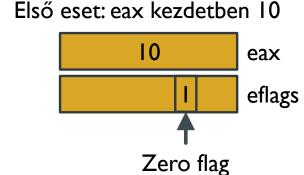

Első eset: eax kezdetben 10

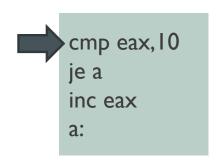

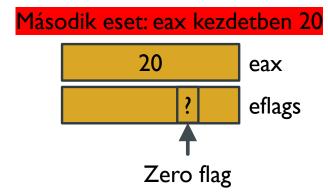
- A cmp utasítás kivonást végez, de nem tárolja el az eredményt, hanem annak előjele alapján jelzőbiteket állít át az eflags regiszterben.
- Ha a kivonás eredménye 0 (azaz az összehasonlított értékek egyenlők), akkor a zero flag 1 lesz, különben 0.
- A feltételes ugró utasítások a jelzőbiteket figyelik.
- A je akkor ugrik, ha a zero flag I, egyébként a következő utasításra kerül a vezérlés.

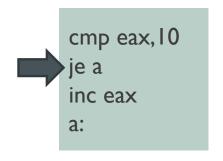

- A cmp utasítás kivonást végez, de nem tárolja el az eredményt, hanem annak előjele alapján jelzőbiteket állít át az eflags regiszterben.
- Ha a kivonás eredménye 0 (azaz az összehasonlított értékek egyenlők), akkor a zero flag 1 lesz, különben 0.
- A feltételes ugró utasítások a jelzőbiteket figyelik.
- A je akkor ugrik, ha a zero flag I, egyébként a következő utasításra kerül a vezérlés.

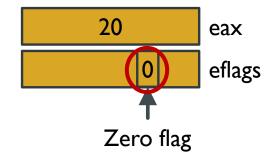

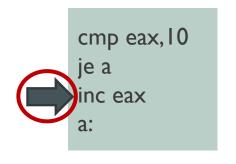
- A cmp utasítás kivonást végez, de nem tárolja el az eredményt, hanem annak előjele alapján jelzőbiteket állít át az eflags regiszterben.
- Ha a kivonás eredménye 0 (azaz az összehasonlított értékek egyenlők), akkor a zero flag 1 lesz, különben 0.
- A feltételes ugró utasítások a jelzőbiteket figyelik.
- A je akkor ugrik, ha a zero flag I, egyébként a következő utasításra kerül a vezérlés.

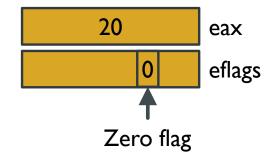
Második eset: eax kezdetben 20

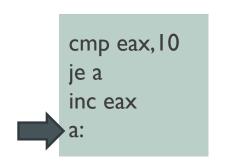
- A cmp utasítás kivonást végez, de nem tárolja el az eredményt, hanem annak előjele alapján jelzőbiteket állít át az eflags regiszterben.
- Ha a kivonás eredménye 0 (azaz az összehasonlított értékek egyenlők), akkor a zero flag 1 lesz, különben 0.
- A feltételes ugró utasítások a jelzőbiteket figyelik.
- A je akkor ugrik, ha a zero flag I, egyébként a következő utasításra kerül a vezérlés.

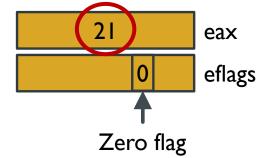
Második eset: eax kezdetben 20

- A cmp utasítás kivonást végez, de nem tárolja el az eredményt, hanem annak előjele alapján jelzőbiteket állít át az eflags regiszterben.
- Ha a kivonás eredménye 0 (azaz az összehasonlított értékek egyenlők), akkor a zero flag 1 lesz, különben 0.
- A feltételes ugró utasítások a jelzőbiteket figyelik.
- A je akkor ugrik, ha a zero flag I, egyébként a következő utasításra kerül a vezérlés.

Második eset: eax kezdetben 20

- A cmp utasítás kivonást végez, de nem tárolja el az eredményt, hanem annak előjele alapján jelzőbiteket állít át az eflags regiszterben.
- Ha a kivonás eredménye 0 (azaz az összehasonlított értékek egyenlők), akkor a zero flag 1 lesz, különben 0.
- A feltételes ugró utasítások a jelzőbiteket figyelik.
- A je akkor ugrik, ha a zero flag I, egyébként a következő utasításra kerül a vezérlés.

ELÁGAZÁSOK ÉS CIKLUSOK

Egy ágú elágazás:

cmp eax,ebx je egyenlo mov eax,ebx egyenlo:

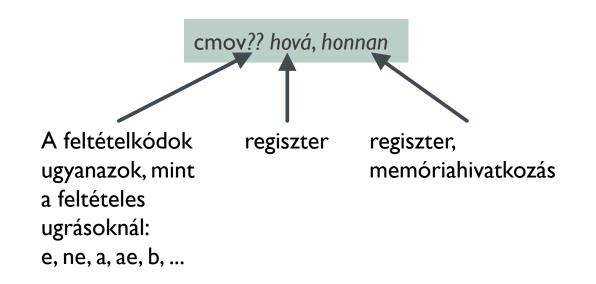
Két ágú elágazás:

cmp ebx,ecx
ja nagyobb
mov eax,ecx
jmp vege
nagyobb:
mov eax,ebx
vege:

Ciklus:

mov eax,0
eleje: cmp ecx,0
je vege
add eax,ecx
dec ecx
jmp eleje
vege:

FELTÉTELES ADATMOZGATÁS

Példa:

cmp eax, ebx

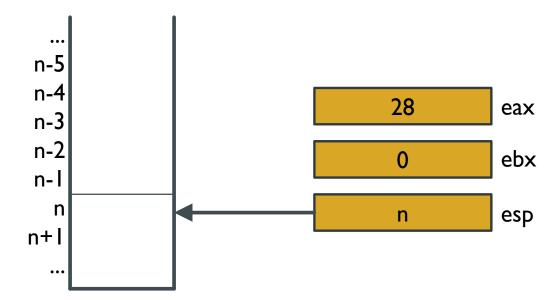
cmovne eax, ebx

FUTÁSI IDEJŰ VEREM

- Minden futó programhoz tartozik egy verem.
- A memóriaterületet az operációs rendszer rendeli hozzá a programhoz.
- Az esp regiszter mutatja a verem tetejét.
- Általában a veremben tároljuk:
  - függvények paraméterei
  - függvények visszatérési címe
  - függvények lokális változói
  - időlegesen tárolt adatok
- Veremműveletek: push és pop

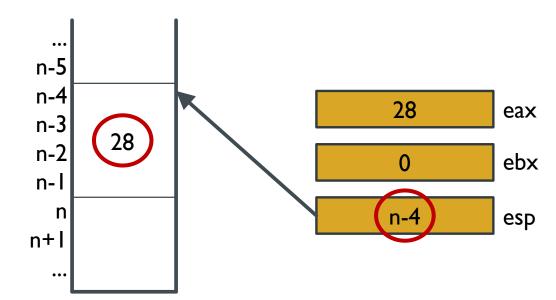
VEREMMŰVELETEK

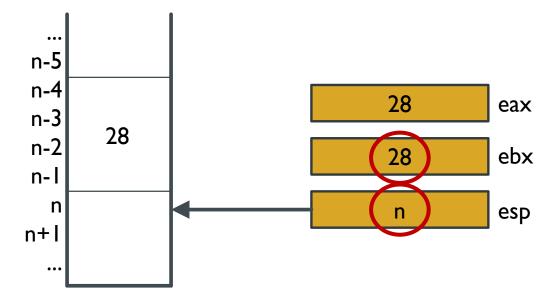
VEREMMŰVELETEK

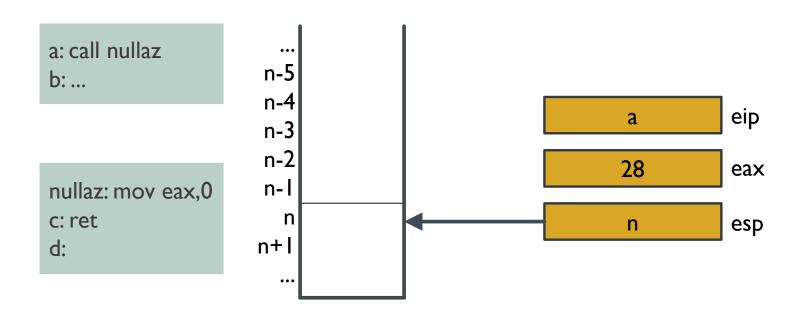

VEREMMŰVELETEK

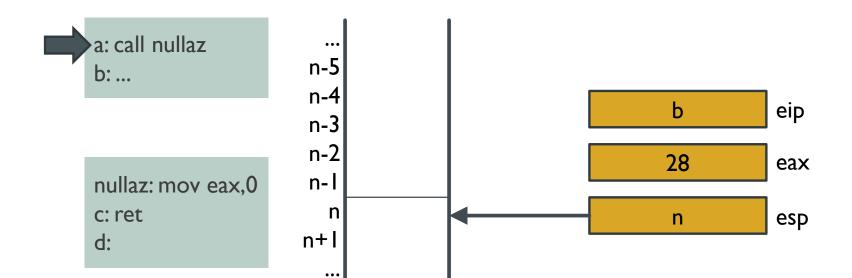

push operandusa: regiszter, memóriahivatkozás vagy literál **pop** operandusa: regiszter vagy memóriahivatkozás Mindkét esetben csak 2 vagy 4 bájtos lehet az operandus!

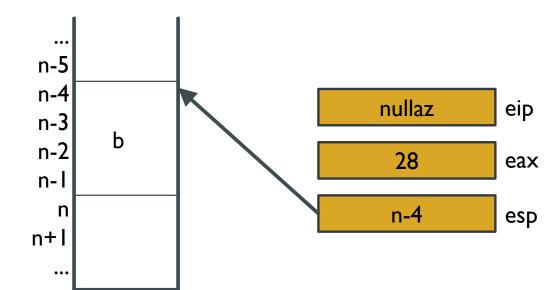
- A call egy speciális ugró utasítás:
  - Az eip értékét, azaz a következő utasítás címét beteszi a verembe.
  - Átadja a vezérlést az operandusban adott helyre.

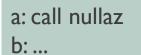
- A call egy speciális ugró utasítás:
  - Az eip értékét, azaz a következő utasítás címét beteszi a verembe.
  - Átadja a vezérlést az operandusban adott helyre.

a: call nullaz b: ...

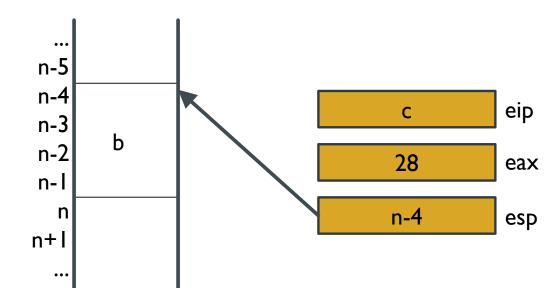
nullaz: mov eax,0 c: ret d:

- A call egy speciális ugró utasítás:
  - Az eip értékét, azaz a következő utasítás címét beteszi a verembe.
  - Átadja a vezérlést az operandusban adott helyre.

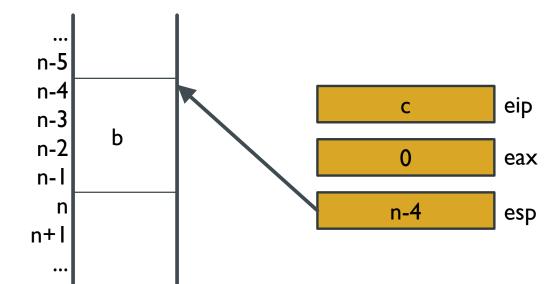
nullaz: mov eax,0 c: ret d:

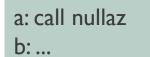
- A call egy speciális ugró utasítás:
  - Az eip értékét, azaz a következő utasítás címét beteszi a verembe.
  - Átadja a vezérlést az operandusban adott helyre.

a: call nullaz b: ...

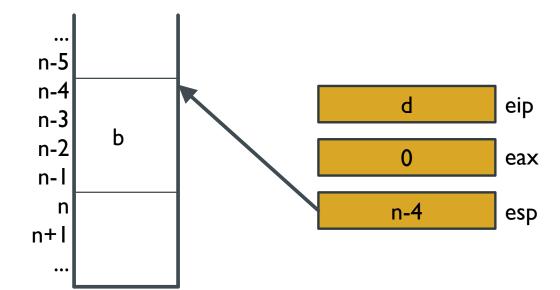
nullaz: mov eax,0 c: ret d:

- A call egy speciális ugró utasítás:
  - Az eip értékét, azaz a következő utasítás címét beteszi a verembe.
  - Átadja a vezérlést az operandusban adott helyre.

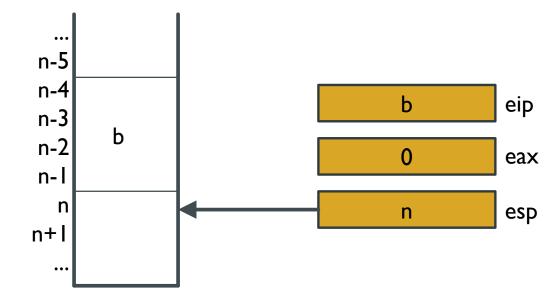
nullaz: mov eax,0

- A call egy speciális ugró utasítás:
  - Az eip értékét, azaz a következő utasítás címét beteszi a verembe.
  - Átadja a vezérlést az operandusban adott helyre.
- A ret kiveszi a verem tetején lévő 4 bájtot, és oda adja át a vezérlést.

a: call nullaz b: ...

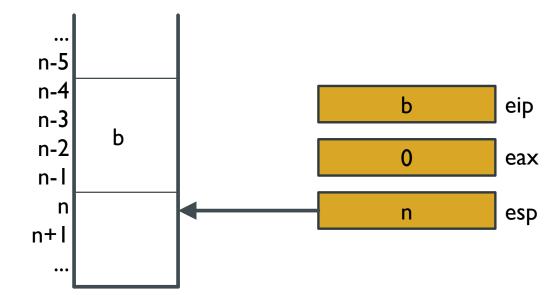
nullaz: mov eax,0 c: ret d:

- A call egy speciális ugró utasítás:
  - Az eip értékét, azaz a következő utasítás címét beteszi a verembe.
  - Átadja a vezérlést az operandusban adott helyre.
- A ret kiveszi a verem tetején lévő 4 bájtot, és oda adja át a vezérlést.

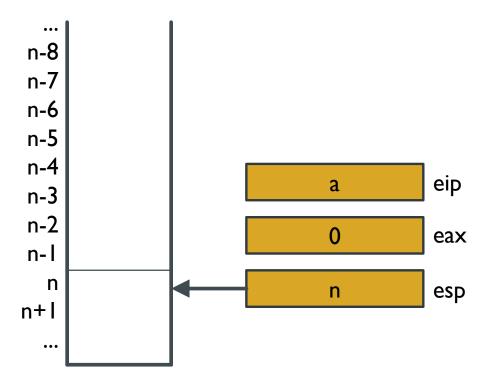
a: call nullaz b: ...

nullaz: mov eax,0 c: ret d:

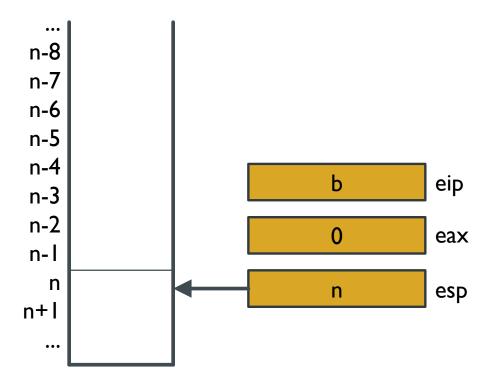
- A call egy speciális ugró utasítás:
  - Az eip értékét, azaz a következő utasítás címét beteszi a verembe.
  - Átadja a vezérlést az operandusban adott helyre.
- A ret kiveszi a verem tetején lévő 4 bájtot, és oda adja át a vezérlést.

a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

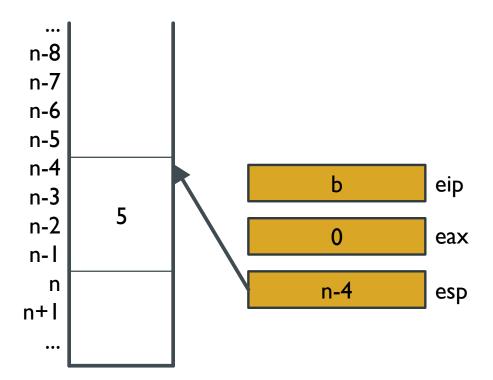
a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

duplaz: mov eax, [esp+4] e: add eax,eax f: ret g:

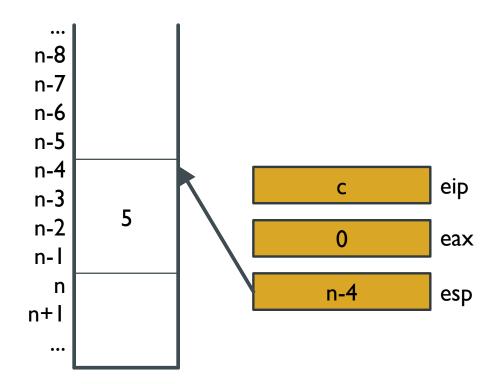
a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

duplaz: mov eax, [esp+4] e: add eax,eax f: ret g:

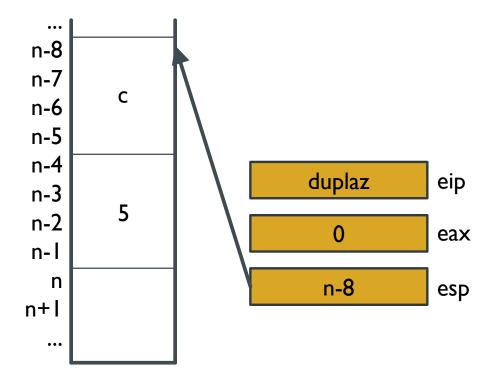
a: push dword 5
b: call duplaz
c: add esp,4
d: ...

duplaz: mov eax, [esp+4] e: add eax,eax f: ret g:

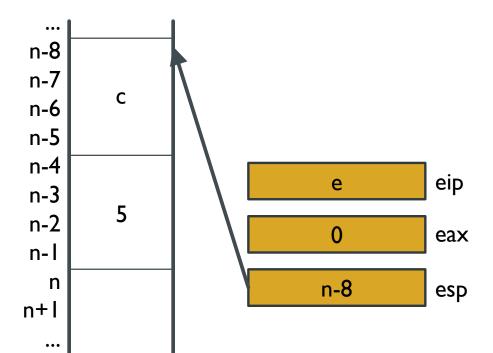

a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

duplaz: mov eax, [esp+4] e: add eax,eax f: ret g:

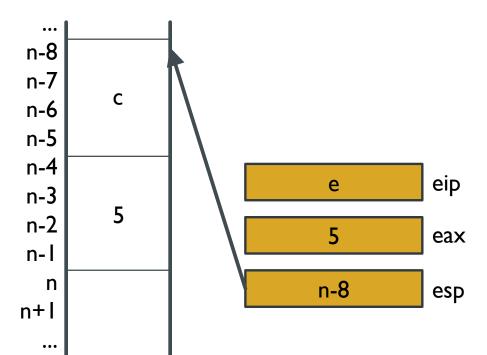

a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

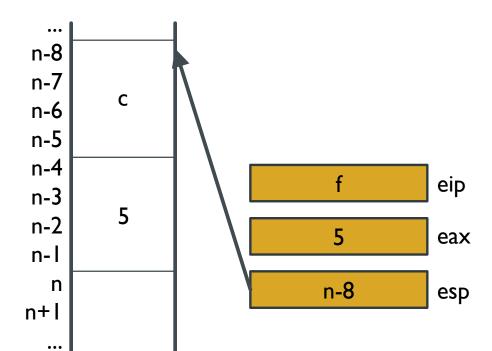
- A függvény paraméterét a verembe tesszük a hívás előtt.
- A függvény törzse kimásolja a paramétert a veremből.

a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

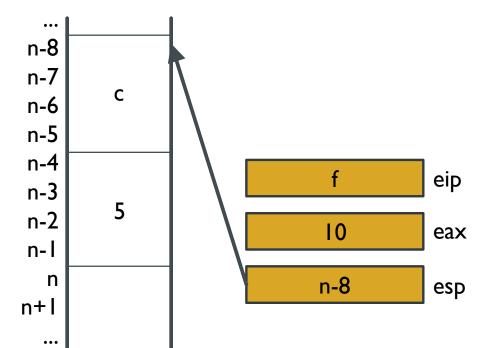
- A függvény paraméterét a verembe tesszük a hívás előtt.
- A függvény törzse kimásolja a paramétert a veremből.

a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

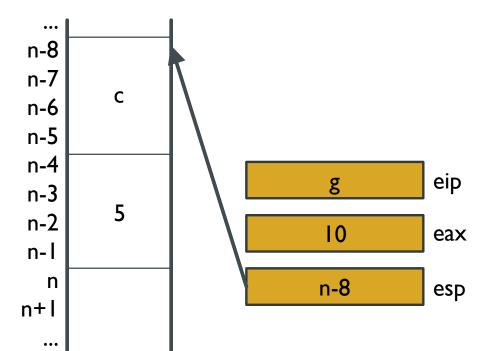
- A függvény paraméterét a verembe tesszük a hívás előtt.
- A függvény törzse kimásolja a paramétert a veremből.

a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

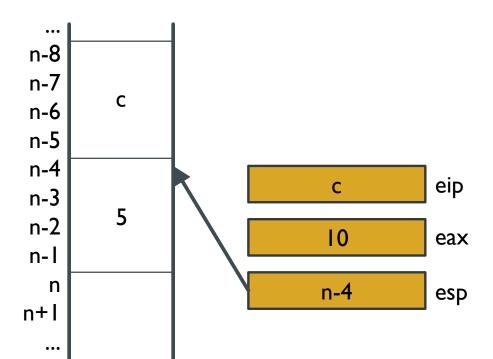
- A függvény paraméterét a verembe tesszük a hívás előtt.
- A függvény törzse kimásolja a paramétert a veremből.
- A visszatérési érték az eax regiszterben van.

a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

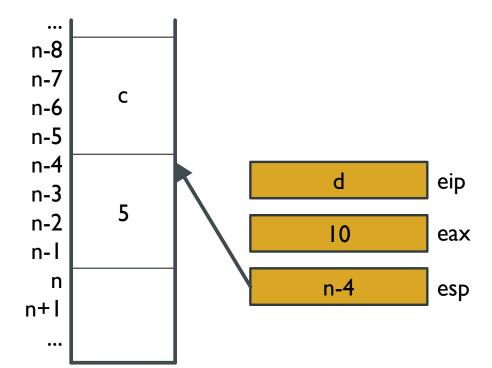
- A függvény paraméterét a verembe tesszük a hívás előtt.
- A függvény törzse kimásolja a paramétert a veremből.
- A visszatérési érték az eax regiszterben van.

a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

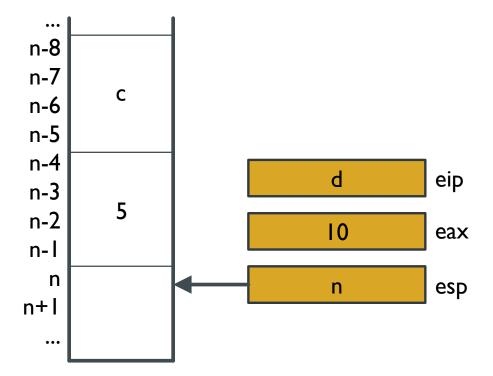
- A függvény paraméterét a verembe tesszük a hívás előtt.
- A függvény törzse kimásolja a paramétert a veremből.
- A visszatérési érték az eax regiszterben van.

a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

- A függvény paraméterét a verembe tesszük a hívás előtt.
- A függvény törzse kimásolja a paramétert a veremből.
- A visszatérési érték az eax regiszterben van.
- A hívás után kivesszük a paramétert (vagy legalább a veremmutatót visszaállítjuk).

a: push dword 5 b: call duplaz c: add esp,4 d: ...

- A függvény paraméterét a verembe tesszük a hívás előtt.
- A függvény törzse kimásolja a paramétert a veremből.
- A visszatérési érték az eax regiszterben van.
- A hívás után kivesszük a paramétert (vagy legalább a veremmutatót visszaállítjuk).

C FÜGGVÉNYEK HÍVÁSI KONVENCIÓI

- A címke a függvény neve.
- A paramétereket fordított sorrendben tesszük a verembe.
- A függvény csak az eax, ecx és edx regisztereket hagyja változatlanul, a többit "elronthatja".
- A függvény bent hagyja a veremben a paramétereket.
- A visszatérési érték az eax regiszterbe kerül.

addone.asm

global main extern write_natural extern read_natural

section .text
main:
call read_natural
inc eax
push eax
call write_natural
add esp,4
mov eax,0
ret